

A HELYI TÖRÉSVONALAK

Tamás Veronika

(PhD hallgató, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Politikatudományi Doktori Iskola)

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány azt a hipotézist járja körül, hogy léteznek olyan konfliktusok helyi szinten, melyek tartósan megosztják a helyi társadalmat, kifejeződésre jutnak a helyi politikában, és tartós törésvonalakká válnak. Nem a klasszikus értelemben vett, Rokkan nevéhez kötődő törésvonal fogalmat veszi alapul, melynél alapvető fontosságú a törésvonal szociodemográfiai kötöttsége, hanem az ún. „new politics” képviselőinek fogalmát, mely a törésvonalakra úgy tekint, hogy azok nem kötődnek a társadalom tagjainak csoport-hovatartozásához. Ennek alapján, a helyi törésvonal fogalma alatt olyan tartós, helyi konfliktusokat értek, melyek megosztják a helyi társadalmat, és melyek a politika szférájában is kifejezésre jutnak; s csoportképző erővel rendelkeznek. A tanulmányban négyféle helyi törésvonal: a településrészek közötti, a személyiségekhez kötődő, az etnikai, valamint az ipari-infrastrukturális konfliktusokon alapuló törésvonalak bemutatására kerül sor konkrét példák alapján.

Kulcsszavak: törésvonal ■ helyi politika ■ konfliktus ■ helyi társadalom ■ helyi önkormányzat

BEVEZETÉS: A FELHASZNÁLT TÖRÉSVONAL-FOGALOM ÉS A VIZSGÁLAT MÓDSZERE

Az önmagában nem kérdés, léteznek-e törésvonalak a helyi politikában. A nagy, makrotársadalmi törésvonalak jelenléte természetesen itt is érezhető és érzékelhető, s hatással van a helyi politikai viszonyokra. Minél nagyobb lakosságszámú településről beszélünk, annál inkább csak a politikai pártok jelenítik meg a társadalom törésvonalak mentén szerveződő politikai tagoltságát (Körösényi–Tóth–Török, 2007). A kérdés az, hogy a településeken léteznek-e olyan helyi szintű konfliktusok, amelyek tartósan megosztják a helyi társadalmat, s a helyi politikában is megjelennek, mint párt- (vagy „többség”) képző tényező? A törésvonal-elmélet helyi szintre történő alkalmazásának relevanciáját mutatja az is, hogy Kunszt Márta, Kaposvárt és Szekszárdot elemző

munkájában (Kunszt, 2005) vizsgálta azt is, milyen törésvonalak voltak jelen a választási kampányban, s ezek között számolt egy ún. „lokális” törésvonallal is, mely alatt azokat a helyi ügyeket értette, melyeknek megjelentek a kampány során.

Hipotézisem szerint tehát, léteznek olyan konfliktusok helyi szinten, melyek kifejeződésre jutnak a helyi politikában, és tartós törésvonalakká válnak. Mindenekelőtt, szükséges tisztázni, hogy milyen értelemben használok a törésvonal fogalmát, hiszen annak többféle értelmezése létezik (Róna, 2008). Nem a klasszikus értelemben vett, Rokkan nevéhez kötődő törésvonal fogalmat veszem alapul, melynél alapvető fontosságú a törésvonal szociodemográfiai kötöttsége, hanem az ún. „new politics” képviselőinek törésvonal fogalmát, mely a törésvonalakra úgy tekint, hogy azok nem kötődnek a társadalomtagjainak csoport-hovatartozásához. Dahl szerint azon kérdések mentén alakulnak ki törésvonalak, amelyek hosszú időn keresztül osztják meg a választókat és heves, komoly konfliktusokhoz vezetnek (Dahl, 1965). Az újabb definíciók komplex törésvonal fogalommal operálnak: Whitefield szerint a törésvonal nem más, mint „politikailag releváns szereplők közötti megosztottság, amely erősen strukturált, tartós és kiemelkedően fontos társadalmi és ideológiai konfliktusban gyökerezik” (Whitefield, 2002: 181; idézi: Róna, 2008.). A helyi törésvonalakról szólva, leginkább Dahl törésvonal-fogalmát használok. Talán túlzásnak is tűnhet a törésvonal-fogalom használata, mégis, többről van szó, mint „egyszerű” konfliktusról. A helyi törésvonal fogalma alatt olyan tartós, helyi konfliktusokat értek, melyek megosztják a helyi társadalmat, és melyek a politika szférájában is kifejezésre jutnak; s csoportképző erővel rendelkeznek.

Részben keresztbe metszhetik a nagy, makrotársadalmi törésvonalakat, de akár egybe is eshetnek azokkal. Ez utóbbi esetben – hasonlóan a „nagy” törésvonalakhoz – felerősíthetik egymás hatását, ezzel növelve a társadalom polarizációját (Enyedi-Körösényi, 2004.). A helyi törésvonalak az adott településen érvényesek, az adott „helyi politikai rendszerben”, és máshol nem; ám ez nem zárja ki, hogy gyakorlatilag ugyanazok a konfliktusok hozzanak létre nagyon hasonló törésvonalakat a különböző településeken (ilyenek, sajnos, az egyre több településre jellemző, lassan makropolitikaivá váló etnikai konfliktusok).

Ilyen, gyakran megjelenő helyi törésvonalak a következők:

- településrészek közötti konfliktusokon alapuló törésvonalak: egy településen belül létrejövő területi konfliktus; a társadalom tagjai területi hovatartozásuk alapján foglalnak állást; (ezek mögött nem ritkán egybecsatolt, egybekényszerített települések állnak; vagy a gettósodás következtében leszakadt városrészek és a település többi része közötti ellentét)

- személyiségekhez kötődő ellentétek: megosztó személyiség lehet a pol-

gármester személye (pl. a képviselőtestület megosztottsága a polgármestert támogatásának létén/hiányán alapul), de megosztó személyiség lehet egy helyi pap vagy egy befolyásos vállalkozó is, ide sorolhatjuk a megosztó „klánokat”, „nagy családokat” is.

– etnikai konfliktuson alapuló törésvonalak: több településen a romák és a többségi társadalom, nem ritkán településrészi ellentét is egyben (gettósodás). De ide sorolható a nagyobb kisebbséggel rendelkező települések és a magyar lakosság közötti választóvonal (pl. sváb falvak); amely ritkán mélyül törésvonalalá, ám jellemző az etnikai csoporton kívül esők kirekesztése a politikai elitből.

– ipari-infrastrukturális alapú konfliktus: valamilyen nagyobb beruházás, területrendezés okán fellépő konfliktus, mely (elhúzódás, problémák esetén) akár tartós konfliktussá, csoportképző tényezővé is válhat). Ide sorolhatjuk a (és hívhatnánk akár ipari konfliktusnak is) az egy településen jelenlévő nagyvállalat és az ahhoz való kapcsolat csoportképző jellegét, helyi hatalmat befolyásoló mechanizmusait is (pl. Paks – atomerőmű)

– egyéb törésvonalak: például az „agglomerációs törésvonal”: az „újonnan kiköltözők” és az „öslakosok” között.

Természetesen nem mindenhol formálódtak ki ilyen törésvonalak, van, ahol a politikai megosztottság teljes mértékben az országos politikai viszonyokon alapul. A helyi törésvonalak, ahol léteznek, ott viszont alapvetően befolyásolják a politikai szereplők viselkedését, magyarázó tényezői lehetnek például a koalíciós mintáknak, a pozíciók elosztásának.

Céлом jelen tanulmányban, hogy néhány, általam tipikusnak vélt eset szisztematikus elemzésével bemutassam e helyi törésvonalak gyakorlati működését. A helyi politikai törésvonalakat, a tartalmi dimenziókon túl, vizsgálom abból a szempontból is, hogy milyen hatással vannak a helyi politikára: rendelkeznek-e csoportképző erővel, befolyásolják-e a testületi döntéshozatalt.

Az általam néhány példa segítségével vizsgált konfliktusok a fentebb vázolt témakörök körül összpontosulnak, ám ez nem jelenti azt, hogy ne létezhetnének más tárgykörök, melyek mentén helyi törésvonalak jönnek létre. Az elemzés ilyen értelemben tehát nem törekszik teljességre, céлом csupán a törésvonalak helyi szintű működésének, helyi politikára gyakorolt hatásának a bemutatása. Ehhez azokat a témákat emeltem ki, melyeket én a leggyakoribbaknak, a leginkább tipikusnak tartok, ám céлом nem az általánosítás, hanem az egyes típusok modellezése.

Az egyes törésvonalakat esettanulmányok segítségével elemeztem.¹ Az esetek kiválasztásakor elsősorban arra törekedtem, hogy az adott törésvonal jellemzői jól érthetőek legyenek.

A vizsgálatot részben a helyi sajtó segítségével, részben a települések honlapjainak információi alapján mutatom be. Néhány esetben az ügyvel érintett civil szervezetek információi is rendelkezésre álltak. (Például a pátyi golfpálya

építését ellenző civil szervezet több honlapot is létrehozott). A kutatás során a helyi sajtóforrások mellett az internetes fórumokon megjelent személyes véleményekre, az érintettek személyes beszámolóira is hagyatkoztam. Ezek a források természetesen nem mentesek az azokat létrehozók személyes véleményétől, sokszor szubjektív nézőpontok jelennek meg. Mivel célom részben a konfliktusok során elfoglalt álláspontok feltárása volt, ez részben hasznosnak bizonyult, a hiteles információk gyűjtését viszont hátráltatta. A helyi források mellett ezért az országos hetilapok és internetes hírportálok anyagait is figyelembe vettem, melyek az adott ügyekben nem rendelkeznek érintettséggel; a hírérték alapján történő szelekció okozta hátrányok viszont ezek is megmaradtak.

2. TÖRÉSVONALAK TÍPUSAI – ESETTANULMÁNYOK

2.1. Településrészek közötti konfliktus

2.1.1. *A konfliktus tartalma*

A településrészek közötti konfliktusok valószínűleg minden településen jelen vannak, ám eltérő intenzitással. Van ahol ez „kimerül” egy enyhe fokú lokálpatriotizmusban, kis „irigykedésben” egy-egy fejlesztés után, ám – a másik végponton – akár odáig is mérgesedhetnek az ellentétek, hogy egy-egy településrész a leszakadás mellett foglal állást.

A településrészek közötti konfliktusok sokféle töről fakadhatnak, én két, általam tipikusnak tartott okra utalnék.

Az egyik a korábban „egybekényszerített” településrészek közötti konfliktusokon alapul. Az 1970-es évek településrendezési folyamata során több önálló települést egyesítettek (pl. Hajdúhadház-Téglás), vagy valamelyik nagyvároshoz csatolták (pl. Miskolc-Tapolca), a racionalizálás jegyében. Ezek a változtatások nem voltak tekintettel a települések hagyományaira, a közöttük lévő különbségekre; így nem csoda, ha a rendszerváltás után, amint azt az önkormányzati törvény lehetővé tette, sorra szétváltak ezek a települések (lásd bővebben a helyi népszavazásokról szóló fejezetet). Az indokok a legtöbb esetben hasonlóak: részben az önálló hagyományokra való hivatkozás szerepel ezek között, részben pedig a fejlesztési és egyéb források elosztásával kapcsolatos elégedetlenség. Noha az ilyen eredetű konfliktusok a legtöbb településen a szétválással rendeződtek, maga a jelenség újra-meg újra visszatér – például a társult képviselő testülettel rendelkező települések esetében.

A másik „alapeset” a leszakadó, „gettósodó” településrészek és a település egésze közötti konfliktus, mely természetesen a legtöbbször etnikai ellentétekkel is párosul: a leszakadó részeket jellemzően roma lakosság lakja. A konfliktus részét képezi egyik oldalon a leszakadás elleni tiltakozás, a fejlesztések

elmaradása miatti elkeseredés, a másik oldalon a többségi oldal sérelme amiatt, hogy el kell tartaniuk a lecsúszó településrészt, ahol a munkanélküliség az átlagosnál magasabb a lakosság körében. Ez a rendkívül sokrétű probléma számos településen jelen van, s a 2000-es évek elejétől tematizálódott igazán. A cigánytelepek, bódésorok, putrik felszámolása az előző rendszerben a legtöbb településen megtörtént, a rendszerváltás folyamatai (munkanélküliség, társadalmi különbségek növekedése) azonban újragenerálták ezt a folyamatot: a rossz környékekről elvándorol a középosztály, s a legszegényebbek ott maradnak. A gettósodás „legjobb” példája Ózd Hétes településrésze.²

A településrészi konfliktusokon alapuló törésvonalak a bevezetőben meghatározott definíción túlmenően – rendelkeznek azzal a tulajdonsággal is, hogy jellemzően kötődnek egy szociodemográfiai változóhoz: a lakóhelyhez is.

Mivel ez a fajta településrészek közötti ellentét és az etnikai konfliktusok a legtöbbször egybeesnek (s így, sajnos, erősítik egymást), a településrészek közötti konfliktusokon alapuló törésvonalakat inkább az előbbi, etnikai problémáktól mentes példán keresztül szeretném bemutatni. Miskolctapolca (Tapolcafürdő) esete a kezdetektől viszonylag jól dokumentált, annak turisztikai jelentőségénél fogva.

2.1.2. Szembenállók

Miskolctapolcán³ a konfliktus alapja a Miskolc város vezetésével szembeni elégedetlenség volt: az itt élők úgy érezték, problémáikat nem orvosolják, nem összpontosul kellő fejlesztési forrás a városrészeire. Az ellentétek megosztották a városrész lakosságát és a helyi politikusokat is: azonban meg kell jegyezni, hogy a Miskolc városi oldalon a lakosság – egészen az elszakadást kezdeményező népszavazásról szóló hírek megjelenéséig – nem is érzékelte a problémát. Így ebben az esetben „törésvonalról” leginkább a politikai elit szintjén beszélhetünk. Ugyanakkor, már-már klasszikussá vált eset Szántód és Zamárdi története, ahol a megosztottság a lakosság szintjén is érzékelhető volt: Szántód település önállóvá válásának megakadályozása céljából az erről tartott egyik helyi népszavazás előtt nagyszámú Zamárdi lakos jelentkezett át Szántódra, hogy így módosítsanak a szavazati arányokon (Nagy–Tamás, 2004).

Tapolcafürdő település leválása (és új nagyközség alakulása) ügyében két népszavazást is tartottak: 2005-ben és 2008-ban; ez utóbbi eredményeként végül önálló település lett a városrészből.

2.1.3. Csoportképző erő – állampolgári részvétel

A tapolcai városrész önálló fejlődését, Miskolcon belüli erősítését több szervezet is a zászlajára tűzte: a Miskolctapolcáért Egyesület, a *Miskolctapolca* Idegenforgalmáért Alapítvány, a Tapolcaiak Kulturális Egyesülete elnöke.⁴ Ezeket a szervezeteket részben a városrész fejlődése iránt érzett elkötelezettségérzés

– és aggodalom – hívta életre, ilyen értelemben tehát szervezett csoportok alakultak ki a konfliktus mentén.

Feith Károly, aki az elszakadást pártolók élén állt, előbb önkormányzati képviselőként, majd a Miskolctapolca Idegenforgalmáért Alapítvány vezetőjeként foglalkozott a településrész problémáival, majd az önállósodás előkészítésével.

A lakosság véleménye a vizsgált sajtóforrásokban⁵ kevésbé jelent meg, e tekintetben a helyi vállalkozók álláspontja került a sajtó érdeklődésének homlokterébe. Eszerint, az állampolgárok (vállalkozók) egy része lát ugyan problémákat, ám azokat nem tartja súlyosnak, míg mások neheztelnek a városvezetésre az elmaradt fejlesztések miatt. „Soha nem volt ilyen szép Tapolca, mint most – hangzott el azon a fórumon, ahol az üdülőtelep vendéglátószervezői gyűltek össze, hogy nem tetszésüket fejezzék ki a lapunkban (Észak-Magyarország) megjelent tapolcai kritikákkal szemben.”⁶

Nemcsak az elégedetlenkedő oldal generál tartósan létrejövő szerveződések; a konfliktus másik oldalán állók – a „többségi településrész” esetében is van példa erre: Kazincbarcikán például a településrészek leválását ellenzők hozták létre az Együtt a várossal egyesületet, melynek célja a város egybentartása, a leválás megakadályozása volt. Az egyesület a későbbiekben lokálpatrióta jellegű civil szervezetként működött tovább.

2.1.4. Testületi megjelenés – politikai hatás

A törésvonal politikai értelemben is éreztette hatását, elsősorban akkor érte el Miskolc város közgyűlésének „ingerküszöbét”, amikor a helyi népszavazás (ok) kezdeményezésére sor került. Tapolca városrész képviselői nyilvánvalóan jócskán kisebbségben voltak a 40 tagú testületben, mely leginkább pártpolitikai szempontból volt strukturált mind a 2002–2006-os, mind a 2006–2010-es ciklusban. Míg 2004-ben a koalíciós partnerek (az MSZP és az SZDSZ) között okozott konfliktust, addig 2008-ban a Tapolca-ügy azonban nem pártos reakciókat váltott ki: a képviselőtestület és a Polgármester egyaránt elleneztek Tapolca leválását. Ez megmutatkozott abban is, hogy a korábban SZDSZ-es színekben politizáló Feith Károllyal megszüntették az együttműködést, a 2006-os választáson már nem indult SZDSZ-es színekben.⁷

Ugyanakkor, a népszavazási kampány során már pártpolitikai témává is vált a városrész ügye: „Szomorú, hogy a városvezetés sikertelen Tapolca-politikája miatt az elkeseredett tapolcai polgárok a Miskolctól való elszakadás mellett döntöttek, Miskolc, és mi, miskolciak szegényebbek lettünk, hiszen idegenforgalmi zászlóshajónkat, a város egyik ékkövét veszítettük el” – fogalmaztak közleményükben az ellenzéki politikusok. Véleményük szerint óriási felelősség terheli a szocialista városvezetést, amely a helyi polgárok véleményét éveken keresztül cinikusan lesöpörte az asztról.”⁸

2.1.5. A konfliktus tartóssága

Fontos kérdés, hogy mennyire tartós az adott konfliktus, hiszen elképzelhetőek olyan nagyobb horderejű ügyek, amelyek megosztják a helyi lakosságot és a politikai elitet, éles ellentéteket okozva, melyek akár keresztbe is metszik a „hagyományos” pártpolitikai megosztottságot, ám hamar elmúlnak, s visszatér minden a „rég” kerékvágásba. Ahhoz, hogy törésvonalról beszélhessünk, fontos, hogy az adott probléma tartósan megossa a helyi társadalmat és a politika szintjén is leképeződjön. Lipset és Rokkan (1967) több évtizedes távlatokban vizsgálta a makrotársadalmi törésvonalakat, én úgy vélem, hogy a helyi törésvonalak esetében a legalább 2-3 választási cikluson – tehát 8-12 éven keresztül – létező megosztottságok tekinthetők „helyi törésvonalnak”.

A miskolc-tapolcai problémák gyökere a rendszerváltás időszakára nyúlik vissza – noha Tapolca '45 előtt volt önálló település (tehát nem a szocializmus időszakában kényszerítették Miskolchoz) – ekkor, az országosan tapasztalható önállósodási hullám hatására – jelentek meg elsőként azok a hangok, melyek felvetették a településrészt Miskolctól való függetlenedésének lehetőségét.⁹ A 2002–2006, illetve a 2006–2010 közötti ciklusokra vált élesebbé a konfliktus „miután sorozatosan csalódtak” a városvezetés Tapolca-politikájában.

Az említett Szántód-Zamárdi konfliktus lezárására is közel 10 év huzavona után került sor.

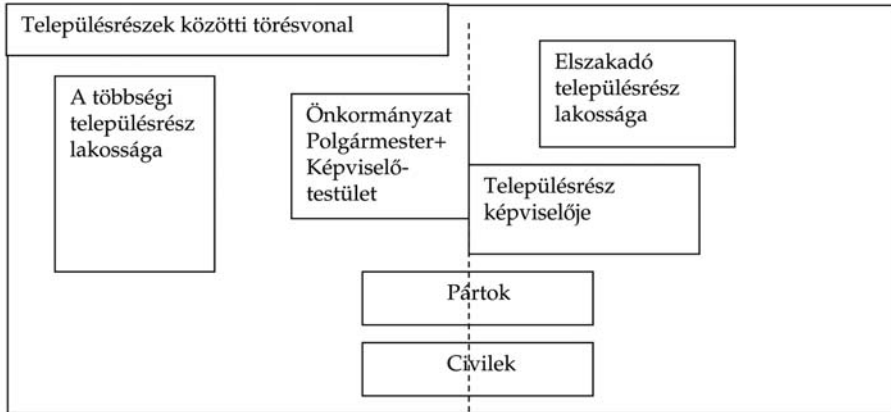
2.1.6. *Viszony a makrotársadalmi, ill. más helyi törésvonalakkal*

Tapolca esetében az önállóság mellett, illetve ellen állást foglalók pártok felett átívelő koalíciót alkottak.

2004-ben e leválást kezdeményező a koalíciós partner, Feith Károly (SZDSZ) vezetésével Miskolc-tapolcán megalakult az a hattagú bizottság, amely az üdülőközpont Miskolcra való leválását készítette elő. Az elszakadás kezdeményezője Feith Károly, aki SZDSZ-es listán jutott be Borsod megye székhelyének képviselő-testületébe. Vele szemben a városrész területi képviselője, az MSZP-s Borkúti László érthetetlennek tartja e törekvést. Mindketten a várost vezető koalíció tagjai voltak.¹⁰

A 2008-as népszavazásra változott a helyzet: „Minden közgyűlési frakció ellenzi Tapolca leválását” – nyilatkozta a miskolci polgármester, aki közleményt is adott ki az eredményes – és leválást támogató – népszavazás után.

Ahogy korábban említettem, a 2008-as népszavazási kampányban már pártpolitikai szempontok is helyet kaptak: noha a leválást egységesen ellenezték, a jobboldali pártok a szocialista városvezetést okolták a kialakult helyzetért. 2010 tavaszán, az országgyűlési választási kampányban Tapolca ügye, mint pártpolitikai viták tárgya került elő: Nagy Kálmán, a Fidesz–KDNP országgyűlési képviselőjelöltje bírálta az MSZP-s Káli Sándort a városrész rendezetlen helyzete miatt.¹¹ A polgármester sajtóközleményben fejtette ki ellenérveit.¹²

1. ábra. A településrészek közötti törésvonal: a helyi politikai szereplők helyzete.

2.2. Személyekhez kötődő törésvonalak

2.2.1. A konfliktus tartalma

A személyiségekhez kötődő ellentétek, konfliktusok nem ritkák a helyi politikában, ám az országosban sem: közismert jelenség, hogy a pártok vezető politikusai iránti szimpátia, az általuk képviselt politikával szembeni lojalitás vagy éppen ellenérzés csoportképző, a politikát strukturáló tényező lehet (klasszikus példája ennek a Deák-párt a XIX. szd. második felében). A politika perszonalizációja, azaz a jelenség, hogy a személyiségek meghatározó jelentőségűvé váltak a politikában, helyi szinten is érzékelhető. Különösen igaz ez a polgármester esetében, akinek kiemelkedő jelentősége már korábban is nyilvánvaló volt a helyi politika kutatói számára (Pálné, 2008).

A helyi politikában is gyakorta előforduló jelenség, hogy egy-egy nagyobb formátumú személyiség (polgármester, pap, vállalkozó, jegyző) és tevékenysége megosztó tényezővé válik, mely a helyi politikában is leképeződik, tartósan megosztja a helyi társadalmat és politikai elitet, esetleg csoportok létrejöttének alapja lesz a hozzájuk való viszony. A személyekhez kötődő törésvonalak körébe sorolhatóak – véleményem szerint – azok a konfliktusok is, ahol nem kifejezetten egy személy, hanem egy család, „klán” a meghatározó a helyi elitben, és a hozzá fűződő viszony osztja meg a lakosságot, és a helyi politikát. Erre az esetre példa a Szabolcs Szatmár Bereg megyei Tuzsér község, ahol a helyi orvos három lánya (mint a mesében) a polgármesternek, illetve helyi elit befolyásos személyiségeinek a felesége lett: „Valamennyi Török lány a falu egy-egy kiemelkedő személyéhez ment férjhez, és ezzel kialakult a helyi elit egy viszonylag zárt köre, amelynek tagjaira részben mintha öröklődött volna a te-

kintély, részben azonban maguk is sokat tettek azért, hogy tiszteljük őket, hiszen valamennyien diplomás emberek, és igyekeznek a település érdekeit szolgálva dolgozni.” (Szabó, 2010:3) Ehhez a nagycsaládhoz fűződő kapcsolat meghatározó a településen, a polgármesternek a rendszerváltás óta csak két választáson akadt kihívója.

Más eset, amikor magának a személynek a ténykedése, elképzelései, stílusa osztja meg a településen élőket, illetve a helyi képviselőtestületet. Az alábbiakban ezt az esetet tárgyalom részletesebben.

Természetesen mondhatnánk, hogy mindenhol meghatározó a település első emberéhez való viszony – én abban az esetben tekintem ezt „törésvonal”-nak, ha a bevezetőben vázolt alapfeltételeknek megfelel: tartós megosztottság, mely a politikai elitben és a lakosságban egyaránt megtalálható, csoportképző erővel bír, s képes felülírni a pártpolitikai megosztottságot, ill. más törésvonalakat (bár egybe is eshet azokkal).

A személyekhez fűződő törésvonalak bemutatásához Kecskés János, Rákócziújfalu polgármesterének esetét vizsgálom részletesebben,¹³ aki 1994 és 2008 között viselte ezt a tisztséget. A településen kifejezetten a polgármester személyéhez fűződő viszony határozta meg a helyi politika alakulását ebben az időszakban.

2.2.2. Szembenállók

Rákócziújfaluban a polgármester, és a hozzá kötődő képviselők, személyek álltak az egyik oldalon, míg a másikon a Papp János (későbbi polgármester) és támogatói köre. A lakosság, valamint a politikai elit megosztott volt a kérdésben.¹⁴

2.2.3. Csoportképző erő, állampolgári részvétel

Ha a társadalmi megjelenés szintjét vizsgáljuk, sokkal egyértelműbb a helyzet Rákócziújfalva esetében: „Megosztott a falu: az egyik fele képes lett volna egy kanál vízben megfojtani a településvezetőt, a másik viszont a végsőkéig kiállt mellette.”¹⁵ A polgármester és tevékenysége ellen lakossági tiltakozás is volt: az iskolaigazgatót vette védelmébe az a kb. 150 állampolgár, aki, miután a testületi ülésen való részvételüket megakadályozták, a hideg, esős idő ellenére tiltakozott a Város háza előtt. Kecskés János és két képviselő bezárkózott az épületbe, s csak rendőri védelem alatt voltak hajlandók azt elhagyni.¹⁶

2.2.4. Testületi megjelenés – politikai hatás

Rákócziújfalu esetében szinte teljességgel megbénította a testületi munkát a polgármester személye körüli megosztottság. 2007 márciusában néhány képviselő kezdeményezte a polgármester „menesztését”, válaszul a polgármester a költségvetés elfogadása előtt berekesztette a testület ülését. Máskor a testület tagjai távolmaradásukkal tiltakoztak, így határozatképtelenség miatt nem lehetett az üléseket megtartani. A 2006–2010-es ciklusban még alpolgármes-

tert sem sikerült választani, s a 2007–2008-as időszakban gyakorlatilag a testület néhány tagja irányította a falut. A döntéshozatal paralízise a település fejlődésének megakadását hozta magával: mivel e „csonka” testület nem volt képes, csak a napi szintű működés biztosítására, nem tudtak hosszú távra tervezni, pályázatokat beadni, különböző új projekteket elindítani, a falu fejlődése lelassult, stagnált.

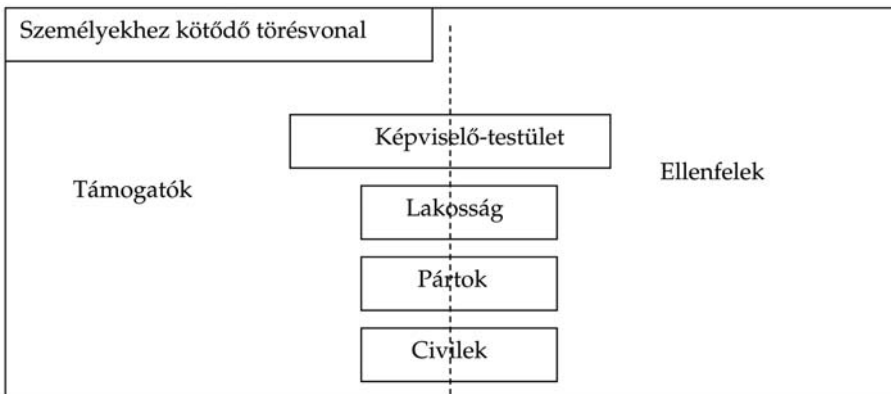
2.2.5. A konfliktus tartóssága

A rákócziújfalusi polgármester, Kecskés János, 1994 óta viseli tisztségét, s a személye körüli konfliktusok kezdete is ekkorra tehető; először 1996-ban tartottak a településen időközi választást a testület önfeloszlatása miatt. 2008-ban mondott le – egészségügyi okokra hivatkozva – tisztségéről. A hatalomban töltött 14 év időszaka után munkásságának megítélése körül még folynak ugyan viták, ám távozásával a személye körüli ellentétek elsimultak. Az új polgármester, Papp János, a korábbi „második helyezett” lett, míg Kecskés támogatója nem kapta meg a szükséges támogatást. Kecskés megőrizte korábbi politikai befolyását: perek sorozatát indították az új polgármester ellen, akit végül fel is függesztettek tisztségéből.

2.2.6. Viszony a makrotársadalmi, ill. más helyi törésvonalakkal

Azt, hogy a makrotársadalmi törésvonalak megjelentek-e, nem könnyű részletes empirikus adatfelvétel nélkül megállapítani. A pártok, és a pártrendszer azonban leképezi azokat, így fokmérőként használhatjuk a pártpolitikai megosztottság meglétét, vagy annak hiányát.

Rákócziújfaluban mind a megosztó polgármester, mind az ellene induló jelöltek függetlenként indultak a választásokon, s a képviselőtestület tagjai is, pár kivétellel, függetlenek voltak.

2. ábra: A személyekhez kötődő törésvonal: a helyi politikai szereplők helyzete.

2.3. Etnikai konfliktuson alapuló törésvonalak

2.3.1. A konfliktus tartalma

Több településen a romák és a többségi társadalom között feszülő ellentétéről van szó, amely nem ritkán településrészi ellentét is egyben, amennyiben az adott kisebbség egy meghatározott területen él (gettósodás folyamata). Két jól ismert példája ennek: Ózd Hétes városrésze, ahol teljesen végbement a gettósodás folyamata, és Miskolc Avas lakótelepe, ahol (még) nem.

Ide sorolható a nagyobb kisebbséggel rendelkező települések és a kisebbségben maradt magyar lakosság közötti választóvonal (pl. sváb falvak) esete, amely ritkán mélyül törésvonallá, ám jellemző az etnikai csoporton kívül esők kirekesztése a politikai (gazdasági, stb.) elitből. Ennek háttérében azonban nem etnikai konfliktus áll, hanem érvényesül az a tendencia, hogy az emberek szívesen választják meg a helyi kötődésű, születésű jelölteket, a több generáció óta itt élő családok sarjait, akik ráadásul nagyobb mértékben rendelkeznek a sikeres választási kampány lefolytatásához szükséges kapcsolati (és anyagi) tőkével is. Az elmúlt évtizedben a belső vándorlás folyamata konfliktusos helyzetet idézett elő: a fővárosból az agglomerációs településekre való kiköltözés mintegy felhígította ezeknek a településeknek a lakosságát, latenszen megjelent az ellentét az „őslakosok” és a „jöttmentek” között. Ez a konfliktus csak részben etnikai színezetű, hiszen a fő problémát nem a kiköltözők etnikai hovatartozása jelenti a helyiek számára, hanem egyszerűen a helyi kötődés hiánya. (Várad, 1999.) Példaként több sváb települést is meg lehet említeni: Pilisvörösvárott például, ha vetünk egy pillantást a helyi képviselők névsorára, a családnevek túlnyomó része sváb eredetű.¹⁷

Az alábbiakban Érpatak esetét vizsgálom meg. Ezen a kistelepülésen a polgármester sajátos modellt vezetett a helyi roma kisebbséggel kapcsolatos folyamatos problémák megoldására: „Az érpataki modellnek három pillére van, vázolta alapvetéseit Orosz Mihály Zoltán. „A rend a kulcsfogalom.”¹⁸ A rendőrséggel való szorosabb együttműködés, hatékonyabb rendőri munka; az érintett hivatali szervek folyamatos együttműködése: „Orosz a polgármester, a jegyző, a rendőrkapitány, az adóügyi előadó, a jogi előadó, a gyámügyi előadó, a mezőőr, a védőnő és egyéb kulcspozíciók betöltőinek szoros együttműködését várja el.” Valamint, „Mindenkinek segítenie kell a rendőrség munkáját. Ha a jegyző, az ügyész és az egész önkormányzat szinergiában dolgozik a rendőrséggel, a szervezet hatékonyan tud működni. Tekintélye helyreáll, és képes érvényt szerezni a törvényeknek.”¹⁹

Túl az országos sajtóvisszhangon, a helyi lakosok és politikusok is eltérően ítélték meg a polgármester ténykedését.

2.3.2. Szembenállók

Az etnikai konfliktusok jellemzője, hogy – egészen a legutóbbi időkig – a politika „tabu” témájának számítottak, különösen a cigánysággal kapcsolatos attitűdök. A probléma szélsőjobboldali politikai erőik, illetve szervezetek által történő tematizálását megelőzően kevés „állásfoglalás” áll rendelkezésünkre, ami megnehezíti a szereplők azonosítását. Jellemző, hogy a többségi, „magyar” lakosság áll az egyik oldalon, különösen annak jobb módú, polgárosultabb része, míg vele szemben a roma kisebbség, kiegészülve az elszegényedett, gyakran hasonló szociális problémákkal küszködő magyar lakossággal, akik részben családi kapcsolataik, részben lakóhelyük miatt közelebb állnak a roma lakossághoz. Érdekes, hogy e körben éppúgy tapasztalható az azonosulás a kisebbségi csoporttal, mint az attól való elzárkózás, illetve a lecsúszott státusért annak bűnbakként való megjelölése. (Lázár 1996). Tehát több településen nem is annyira „etnikai kisebbség”, hanem „szociális kisebbség” jelenik meg, utóbbi esetében természetesen egy etnikum (a roma kisebbség) tagjai felülreprezentáltak (etnikai hátterű szociális kisebbség lásd: Örkény-Vári, 2009.)

A szereplők azonosítása a társadalom szintjén – a fentiektől eltekintve – könnyű, hiszen egy meghatározott kisebbséghez való tartozás mentén húzódik a választóvonalak.

Az érpataki esetben a polgármester és a település magyar lakossága áll szemben a roma lakossággal. A polgármester ezt ugyan úgy fogalmazza meg, hogy „az ellenség, aki ellen a háború folyik, „a romboló”. „Aki rombol, azt ellenségnek tekintjük, és kőkeményen felvesszük a harcot ellene. Amíg meg nem változik, el nem költözik, vagy börtönbe nem tesszük.”. Annak ellenére, hogy nem faji alapon tesznek különbséget, elismeri, hogy javarészt a romákkal vannak problémák. „Szerinte a cigányság négy csoportból áll: „Van egy szűk bűnözőréteg, egy szűk együttműködő, beilleszkedni vágyó réteg, egy szűk megélhetési szaporodásból élő réteg. A többség pedig ingadozik.” Orosz Mihály Zoltán elmélete szerint a három szűk csoport, kiegészítve a jogászok, a cigányokat hergelő értelmiségiekkel, befolyásolja a többséget. Ha sikerült visszafogni a bűnözőket, és lecsitítani a jogászok, a pozitívabb példát mutató alkalmazkodók lesznek a hangadók.”²⁰

A polgármester módszerével elsősorban a helyi értelmiségiek és holdudvaruk, valamint a kisebbségi önkormányzati vezetők szálltak szembe.

2.3.3 Csoportképző erő, állampolgári részvétel

Érpatakon a polgármester áll szemben a helyi tanító, Szöllősi Gábor körül csoportosuló ellenzékkel. „A polgármester tevékenysége miatt törésvonal alakult ki a faluban. Vannak akik támogatják, vannak, akik ellene vannak. Van neki az a szlogenje, hogy aki nem áll be a sorba, az ellenség. Ezzel a semlegeseket is maga ellen fordítja. Most ha falunap van, csak az ő emberei jönnek, a többiek otthon maradnak. Ugyanígy van minden mással is. Kettészakadt a falu.”²¹

A falu megosztottságát szemlélteti a 2010-es választás eredménye: Orosz Mihály Zoltán csupán 43 szavazattal nyert. (Szöllősi az utolsó nap visszalépett, mivel csak a pere miatt jelöltette magát. Orosz ellenfele Nagy Imre volt.)

2.3.4. Testületi megjelenés – politikai hatás

Nagyobb módszertani nehézséget jelent annak meghatározása, hogy a helyi politikusok melyik oldalon állnak, megjelenik-e a törésvonal a testületben. Egészen a legutóbbi időkig, a romakérdést tematizáló Jobbik (és különböző szervezetek) megjelenéséig nem volt szalonképes a nyílt cigányellenesség a képviselőtestületekben, a médiában; és explicit formában sok helyen ma sem jelenik meg. Ugyanakkor, tetten érhetőek az eltérő álláspontok az ún. „rendpárti” és „jogvédő-liberális” képviselők közötti ellentét formájában.

A vizsgált érpataki esetben a polgármester és köre a „rendpárti” álláspontot fogalmazza meg. Ők maguk nem is tekintik intézkedéseiket rasszistának: „A hátrányos helyzetűeknek segítettünk, nem tettünk különbséget faji alapon.”²²

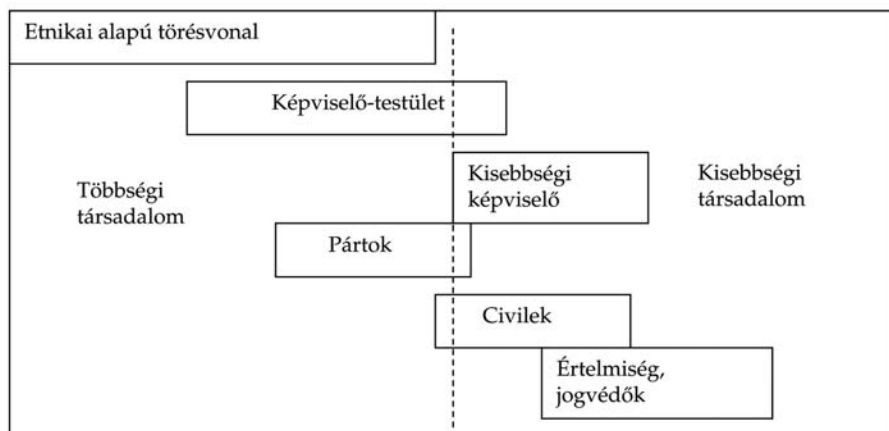
A pártpolitikai megosztottság azért jelen van: a polgármester Jobbikos köztűdű, volt a faluban gárdafelvonulás is, a szoboravatások a szélsőjobbos különbségek közepette zajlottak.

2.3.5. A konfliktus tartóssága

A vizsgált érpataki esetben még nem lehet azt pontosan megállapítani, hogy ez a konfliktus megoldódik-e, mennyire bizonyul tartósnak. Annyi elmondható, hogy annak kialakulása hosszabb, a rendszerváltás óta tartó folyamat eredménye volt: a roma lakosság egzisztenciális ellehetetlenülése, problémáik újratermelődése a 90-es évek eleje óta tart, az ezzel együtt járó következmények: bűnözés emelkedése, a szociális ellátórendszerrel való függőség, mely a konfliktusok generáló tényezői voltak, az elmúlt két évtizedben fokozatosan erősödtek föl, és jutottak el a jelenlegi szintig. A további összeütközéseket is létrehozó „érpataki modell” sikeressége még nem bizonyítható, és azzal együtt sem biztos, hogy a konfliktusok elüléséhez vezet.

2.3.6. Viszony a makrotársadalmi, ill. más helyi törésvonalakkal

Az érpataki esetben, a polgármester, mint markáns helyi politikai szereplő, már személyében is megosztottságot generál, így elmondható, hogy ez az etnikai törésvonal egybeesik a polgármester személye által generált törésvonallal. Abból kifolyólag, hogy egy viszonylag kis településről van szó,²³ a nagyobb társadalmi törésvonalak jelenléte kevésbé érzékelhető: a helyi képviselők többsége független, a parlamenti pártok (a FIDESZ-KDNP kivételével) nincsenek jelen.

3. ábra: Az etnikai alapú törésvonal: a helyi politikai szereplők helyzete

2.4. Ipari-infrastrukturális konfliktus

2.4.1. A konfliktus tartalma

Ez egy elég sokszínű kategória: azok a konfliktusok tartoznak ide, melyek valamilyen nagyberuházás, építkezés, területrendezés okán osztják meg a helyi társadalmat s a politikai elitet. Hasonló a helyzet azon települések esetében, ahol valamilyen nagyvállalathoz való viszony alakít ki szembenálló csoportokat. Ennek gyakori példája a multinacionális vállalatok áruházainak beengedése, az annak mentén létrejövő konfliktus. Van, ahol a település mellett működő nagyüzem, és annak jelentősége olyan nagy, hogy a helyi politikát alapvetően befolyásolja: pl. Százhalombatta – MOL; Paks – atomerómű. A konfliktus itt nem nyílt, hanem egy választóvonalat jelent: azok között a csoportosulások között, melyek jó viszonyt ápolnak a kérdéses gazdasági szervezetek, és azok között, akik nem, vagy ellenzik annak túlsúlyos jelenlétét. Változó tehát, hogy kialakul-e ki helyi politikai konfliktus vagy sem; illetve, hasonlóan a többi esethez; annak intenzitása eltérő lehet.

A csoport sokszínűségéből adódik, hogy egyik kiválasztott eset nem modellezi teljes mértékben a bemutatni kívánt kategóriát, annak csupán egy lehetséges megjelenésére világít rá.²⁴

A pátyi golfpálya építése körül kialakult konfliktus esetét jórészt a Páty Nem Eladó Civil Összefogás honlapjának²⁵ információi, illetve a NIOK Alapítvány Nemzetközi RECE programja számára készült esettanulmány²⁶ alapján dolgozom fel.

2002-ben testületi jóváhagyás született arról, hogy egy Páty melletti területre színvonalas golfpályát építhet ki a beruházó. Ez a későbbiekben kiegészült konferencia-központtal, más építményekkel, végül pedig már egy lakó-

park építése is szerepelt a tervekben. A konfliktus kiváltója az volt, hogy az eredetileg jóváhagyott tervekhez képest lényegesen nagyobb nagyságrendű beruházással nőtte ki magát az eredeti terv. Ez pedig már jelentős vitát generált mind a lakosság, mind pedig az önkormányzati vezetők körében.

2.4.2. Szembenállók

A pátyi golfpálya esetében a támogatók legfőbb érve a település fejlődése volt, a golfpálya, lakópark, majd iskola, óvoda építésének ígérete vonzó volt mind a vezetők, mind az állampolgárok számára: a befektető Grupo Milton ráadásul egy francia sztárépítésszt (Jean Nouvel) nevezett meg tervezőként. Az idegenforgalom fejlődése nagyobb bevételt, a megépülő objektumok jobb infrastruktúrát hoztak volna magukkal. Az ellenzőket pontosan ez a kép riasztotta el. Lakópark, új beköltözők, rengeteg átutazó turista, külföldi: ez mind a nyugalom, a hagyományos életforma felfordulásához vezet. Többen nem hittek a befektetői csoport ígéreteinek, megbízhatatlannak tartották azt. A képviselőtestület megosztott volt az ügyben, Tollner József helyi képviselő volt ezek közül a beruházás talán legharcosabb ellenzője, több feljelentést is tett az ügyben. A pátyi polgármester, Bognár András viszont az ügy támogatójaként jelent meg.

A lakosság leginkább ellenkező tagjai megalapították a Páty Nem Eladó Civil Összefogás nevű civil szervezetet, melynek célja a beruházás megakadályozása volt; minden lehetséges fórumon tiltakoztak, még népszavazást is tartottak.

Annak ellenére, hogy alapvetően az egy településen belüli helyi törésvonalakról van szó, itt érdemes megemlíteni, hogy a szembenállók között megjelentek szereplőként a környékbeli települések, elsősorban Telki önkormányzata és lakosai, mint a beruházás ellenzői.

2.4.3. Csoportképző erő, állampolgári részvétel

Pátyon viszont a lakosság nagyarányú részvételével számolhatunk. A pátyiak megosztottak voltak a beruházás megítélésében, a környékbeli települések lakói viszont egyértelműen elleneztek azt. Különösen az ellenzők fejtettek ki nagy aktivitást: rengeteg bejegyzés, hozzászólás születtett online fórumokon, lakossági fórumokat tartottak, helyi népszavazást kezdeményeztek. A 43,1 százalékos részvétel miatt a helyi népszavazás érvénytelen lett. A 2260 érvényes szavazatot leadó helyiek közül 1494-en az „igen”, 766-an a „nem” választ jelölték meg. Ez azt jelenti, hogy az urnákhoz járulók közül kétszer annyian szeretnék a jelenleg érvényes szabályozási terv érintetlenül hagyását, mint ahányan módosítanának rajta, lehetővé téve a nagyberuházás megvalósulását.

Még fontosabb, hogy a beruházás elleni tiltakozás tartós csoportot is létrehozott: az említett civil szervezet, a Páty Nem Eladó Civil Összefogást a beruházás ellenzői hozták létre, s azóta is működik.

2.4.4. Testületi megjelenés – politikai hatás

„A pátyi önkormányzati képviselők megosztottak voltak az ügygel és az ahhoz kapcsolódó egyeztetéssel kapcsolatban is. A 10-ek (a beruházást támogató képviselők) annak ellenére, hogy mindent megtettek a beruházás létrehozásáért, és az ellenző hangok letöréséért, a felszíni kommunikációjukat nézve az egyeztetés, a széles körű véleménybekérés mellett voltak.” (NIOK, esettanulmány 7.o).

A független Bárdos András polgármestert a pest Megyei Bíróság 2009. júliusában tisztségéből felfüggesztette. 2010-ben ugyan indult a választásokon, ám már nem szavaztak neki bizalmat az állampolgárok, utóda Székely László lett, bár csak 3%-kal kapott több szavazatot. Székely László a beruházás ellenzőjeként jelent meg a viták során, az Összefogás a faluért mozgalom jelöltjeként nevezte meg magát a választások után (hivatalosan függetlenként indult).

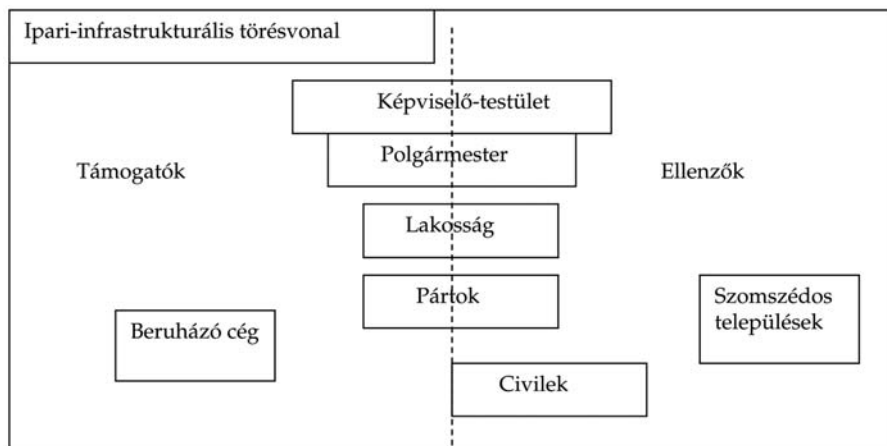
Meg kell jegyezni, hogy 2009-ben nemcsak a golfpálya ügye, hanem egy sor más probléma is mélyítette a politikai megosztottságot a faluban: vezetőváltások az önkormányzati intézmények élén, a helyi újság (Pátyi Kurír) főszerkesztőjének leváltása, stb.

2.4.5. A konfliktus tartóssága

Pátyon csak részben beszélhetünk tartós, ciklusokon átívelő megosztottságról, hiszen a beruházás körüli viták kb. 2002-ben indultak, és 2009–10-re összefonódtak a többi helyi politikai problémával, s hatalomváltáshoz vezettek. Ekkor már a lakosság túlnyomó része is a beruházás ellenzőjeként jelent meg. Ugyanakkor, a beruházás korábbi támogatói még mindig helyet tudtak szerezni a testületben, és, mint említettem a korábbi polgármester jelentős számú szavazatot kapott. 2010-ben egyébként a beruházó végül feladta golfpálya építési terveit,²⁷ különösen miután az ombudsman kijelentette, hogy jogszabályellenesnek tartja az azt lehetővé tévő önkormányzati rendeletet, valamint általánosságban a beruházás sérti a lakosok és a környékbeli településeken élők egészséges környezethez való jogát.

2.4.6. Viszony a makrotársadalmi, ill. más helyi törésvonalakkal

A pátyi esetben, noha a kezdetekkor ez nem volt egyértelmű, hiszen javarészt független, illetve civil szereplők álltak szemben egymással, azt figyelhettük meg, hogy az országos pártok fokozatosan „rátelepednek” az ügyre, annak jelentősége, és társadalmi támogatottságának emelkedése okán. 2010-ben már egyértelműen jobboldali kötődésűek az ellenzők, a polgármester bemutatkozásában kiemeli: „Nemzeti elkötelezettségem ismert, 2003-tól a pátyi Hun-Magyar Hagyományörző Alapítvány elnöke vagyok.”²⁸ A beruházást támogató oldal szocialista kötődését emelték ki sokan, részben a Grupo Milton révén, de más, MSZP-s képviselőkkel is összefüggésbe hozták.²⁹

4. ábra: Az ipari-infrastrukturális törésvonal: a helyi politikai szereplők helyzete.

3. ÖSSZEGZÉS

A tanulmányban arra kerestem a választ, hogy a különböző helyi politikai konfliktusok felfoghatóak-e törésvonalaként, illetve magyarázhatóak-e a törésvonal elmélet segítségével. Nem a klasszikus, hanem a „new politics” elmélet által meghatározott törésvonal fogalmat használtam, s a helyi törésvonal fogalma alatt olyan tartós, helyi konfliktusokat értettem, melyek megosztják a helyi társadalmat, és melyek a politika szférájában is kifejezésre jutnak; s csoportképző erővel rendelkeznek. Négyféle törésvonalat próbáltam meg egy-egy valódi eset részletes bemutatásán keresztül illusztrálni: a településrészek közötti, a személyiséghez kötődő, az etnikai alapú, illetve az ipari-infrastrukturális konfliktuson alapuló választóvonalakat.

A négyféle törésvonal mögött eltérő tartalmú konfliktus húzódott meg: a településrészek közötti konfliktus esetében a nagyobb, „többségi” településrész javára háttérbe szorított, kevésbé fejlesztett településrész sérelme jelentette az ellentétek okát (Tapolca esete). A személyek közötti konfliktus esetén egy megosztó személy ténykedése, és annak megítélése osztja meg a helyi társadalmat (Rákócziújfalú). Az etnikai törésvonal esetében egy etnikum megítélése, problémáik megoldásának módszere körüli ellentét a megosztó tényező (Érpaták), míg az ipari-infrastrukturális törésvonal esetén egy beruházás, illetve egy cég által nyújtott anyagi előnyök és az általa okozott környezeti, anyagi hátrányok megítélése jelöli ki az eltérő álláspontokat (Páty).

Mindegyik téma esetében azonosíthatóak voltak a szembenálló felek: jellemző volt a lakosság megosztottsága a kérdésben. E megosztottság az etnikai törésvonal esetében részben köthető volt az etnikai hovatartozáshoz, a tele-

pülérszerek közötti konfliktus esetében pedig a lakóhelyhez. A konfliktus csoportképző erővel bírt: a lakosság többé-kevésbé tartós csoportjai jöttek létre a tapolcai, és a különösen a pátyi esetben.

A konfliktusok a politika szférájában is kifejezésre jutottak: megosztottságot generáltak a testületekben is: különösen a rákócziújfalui esetben, ahol a polgármesterhez való viszony határozta meg a testület politikai struktúráját. Tartósan rányomta a bélyegét a testületen belüli viszonyokra a pátyi eset is, míg a tapolcai és az érpataki esetben nem volt olyan erős a politikai hatás: ezekben az esetekben az érintett településrész, illetve kisebbség képviselője, valamint a testület többi tagja között jött létre konfliktus.

A bevezetőben úgy véltem, hogy a helyi törésvonalakat tartós helyi konfliktusok hozzák létre, e követelménynek pedig a több cikluson átívelő ügyek felelnek meg. Az itt röviden bemutatott esetekben a településrészek közötti, az etnikai konfliktusok egyértelműen tartósnak bizonyultak, a személyiséghez kötődő konfliktus szintén, bár meg kell jegyezni, hogy itt a személy regnálásának idejéhez erősen kötődik a konfliktus tartóssága. Az ipari-infrastrukturális konfliktus esetében a beruházás és a vele kapcsolatos bürokratikus eljárások akár több cikluson keresztül is elhúzódhatnak, (az itt bemutatott pátyi eset is két ciklust érintett), amely nemcsak jellemzője, hanem részben okozója is a törésvonalnak.³⁰

A vizsgált esetek közül, úgy vélem, talán csak az áruház-építéssel kapcsolatos ügy nem felelt meg az általam felállított törésvonal-fogalomnak, az összes többi igen. Ez ugyanis a tartósság azon követelményének nem tudott megfelelni, hogy 2-3 cikluson át jelen legyen a megosztottság a településen. Úgy is meg lehet ezt fogalmazni, hogy nem mélyül törésvonallá az a konfliktus, mely legfeljebb 2 ciklus alatt megoldódik. Ilyen értelemben a pátyi ügy „határesetnek” tekinthető.

Azzal együtt, hogy a konfliktus csoportképző erejét minden esetben érzékelni lehetett, többször nem önálló csoportosulás, új civil szerveződés jött létre, hanem az országos politikai pártok jelenítették meg a tagoltságot. Ilyenkor beszélhetünk arról, hogy a helyi törésvonal egybeesik a nagy makrotársadalmi törésvonalakkal. Ugyanakkor, mind az itt illusztrált településrészek közötti törésvonal, mind a személyiségen alapuló törésvonal egyértelműen keresztbe metszette a makrotársadalmi törésvonalakon alapuló pártpolitikai megosztottságot az itt bemutatott esetekben.

Úgy vélem, hogy számos, a helyi politikában tapasztalható megosztottság, konfliktus magyarázható a törésvonal-elmélet segítségével. Noha természetesen mindenhol léteznek kisebb-nagyobb, hosszabb-rövidebb konfliktusok, ezek közül azok tekinthetőek helyi törésvonalnak, melyek 2-3 ciklusnál hosszabb ideig állnak fenn, nemcsak a társadalom, hanem a politikai elit szintjén is megjelennek, csoportképző erővel bírnak. A helyi politikai szereplők szövényes kapcsolatrendszerének minőségét és struktúráját alapvetően befolyá-

solják a helyi törésvonalak. Ahogy a szereplők vizsgálata során láthattuk, a helyi konfliktusok által felrajzolt választóvonalak mentén rendeződnek el a szereplők az egyes esetekben. A konfliktusok során felvett pozíció meghatározza az egyes szereplők cselekedeteit, politikai álláspontját.

Az itt vizsgált ügyek során a konfliktusok úgy érthetőek meg, ha leválasztjuk őket az országos pártok által megjelenített politikai megosztottságról. A helyi törésvonal fogalmának bevezetése segítséget nyújthat az ún „pártokon átívelő”, azt felülíró helyi politikai viták megértéséhez. Másfelől, azokon a településeken, ahol nincsenek jelen a pártok, a helyi politikai konfliktusok egy lehetséges elemzési módját adják. A helyi politika közösség alapú modellje olyan képet fest a kistelepülésekről, mintha pártok hiányában itt nem is létezhetnének politikai viták, konfliktusok. A helyi törésvonalak azonban itt is kialakulhatnak, tartós társadalmi és politikai megosztottságot generálva, mely strukturálja ezek testületeit, átmeneti vagy tartós csoportokat hozva létre, ily módon meghatározva a helyi pártrendszert. Számos esetben úgy érthető meg a helyi pártstruktúra, a testületek összetétele, ha figyelembe vesszük a helyi törésvonalakat: egy-egy szervezet nagyobb helyi népszerűsége, és ezáltal kiemelt választási eredménye valamilyen helyi konfliktus során elfoglalt álláspontján (is) alapulhat.³¹

A tanulmányban bemutatott példákon túlmenően, természetesen más törésvonalak is létezhetnek a településeken, melyek nem sorolhatóak be egyik, általam felrajzolt, és néhány eset bemutatásával illusztrált típusba sem. A kép tehát korántsem teljes, további kutatások lehetőségét hordozza magában.

JEGYZETEK

- ¹ Terjedelmi okokból itt nem kerül sor az esettanulmányok teljes terjedelmű közlésére, azok leglényegesebbnek tartott elemeit, információit mutatom be röviden.
- ² http://index.hu/belfold/2009/06/10/meg_nincs/
- ³ <http://www.jegyzo.hu/tapolca-levalasi-szandekarol-miskolcon-2005-4>
- ⁴ <http://www.boon.hu/hirek/BORSOD-ABAUJ-ZEMPLEN/cikk/tapolcakoncepcio-hogy-is-van/cn/news-20080520-06403527>
- ⁵ Megyei online hírportálok, boon.hu (borsodonline); Észak-Magyarország
- ⁶ <http://www.palkata.hu/Miskolctapolca.htm>
- ⁷ <http://www.demokrata.hu/heti-hir/szetscsuszva>
- ⁸ <http://www.demokrata.hu/heti-hir/szetscsuszva>
- ⁹ http://www.hirszerzo.hu/cikk.dontottek_miskolctapolca_levalik_miskolcrol.89875.html
- ¹⁰ <http://belfold.ma.hu/tart/rcikk/a/0/91851/1>
- ¹¹ http://www.magyarhirlap.hu/belfold/elegtelen_a_szocialista_varosvezetesnek.html
- ¹² <http://minap.hu/news.php?extend.22845>.

- ¹³ Az eredeti dolgozat két esettanulmányt tartalmazott: az itt nem tárgyalt ügy a biatorbágyi polgármester, Palovics Lajos esete volt.
- ¹⁴ http://www.szolnoktv.hu/hirek/?article_hid=4578&_voteadmin_site=1293
- ¹⁵ <http://www.szoljon.hu/jasz-nagykun-szolnok/kozelet/onkent-tavozott-a-megoszto-polgarmester-115901> 2010. június 28.
- ¹⁶ http://www.szolnokto.hu/hirek/?article_hid=4578&_voteadmin_site=1293, 2012. július 15.
- ¹⁷ http://www.valasztas.hu/hu/onkval2010/471/471_0_index.html
- ¹⁸ http://index.hu/belfold/2011/07/18/fejbe_verik_a_rendet_erpatakon/
- ¹⁹ Orosz Mihály polgármester nyilatkozata az Indexnek, http://index.hu/belfold/2011/07/18/fejbe_verik_a_rendet_erpatakon/
- ²⁰ http://index.hu/belfold/2011/07/18/fejbe_verik_a_rendet_erpatakon/
- ²¹ Szöllősi Gábor nyilatkozata, <http://index.hu/belfold/2011/08/11/erpatak/?rnd=16> 2011. 10. 9.
- ²² http://index.hu/belfold/2011/07/18/fejbe_verik_a_rendet_erpatakon/ 2011. 08.14.
- ²³ Érpatak lakosság száma: 1 734 (Forrás: 2010.01.01.KSH)
- ²⁴ Az eredeti dolgozat két esettanulmányt tartalmazott: az itt nem tárgyalt eset a püspökladányi Tesco áruház építésének ügye volt.
- ²⁵ www.patynemelado.com
- ²⁶ publicconsultation.honlaphat.hu/.../21199_P__ty_nem_elad__7.
- ²⁷ <http://torokbalintiujsg.hu/itthon/857-leallt-a-paty-golffalu-projekt>
- ²⁸ http://www.paty.hu/szekely_2010 2012. március 11.
- ²⁹ <http://barikad.hu/node/44248> 2012. március 11.
- ³⁰ nem húzódik el egy beruházás, hanem „egyik pillanatról a másikra” létrejön, nincs is idő arra, hogy vitákat, rövid vagy tartós megosztottságot generáljon.
- ³¹ Ennek szembetűnő példája a Jobbik választási sikere az etnikai konfliktustól leginkább sújtott településeken.

IRODALOM

- Bóhm Antal (szerk) (2006): *Helyi hatalom és önkormányzati választások 1990–2002*. MTA PTI Budapest.
- Dahl, R. (1965): *The American Oppositions Affirmation and Denial* In: Dahl, R: *Political Oppositions in Western Democracies*. New Haven, Yale University Press.
- Jankovich Zsanett (2008): A személyek jelentősége a politikában *Médiakutató*, 2008/1. http://www.mediakutato.hu/cikk/2008_01_tavas/03_szemelyek_a_politikaban/01.html 2009. október 15.
- Enyedi Zsolt; Körösi András (2004): *Pártok és pártrendszerek*. Osiris, Budapest.
- Körösi András; Tóth Csaba; Török Gábor (2007): *A magyar politikai rendszer* Osiris, Budapest.
- Lázár Guy (1996): A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében. In Terestyéni Tamás (szerk.): *Többség – kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből*. Budapest, Osiris Kiadó – MTA–ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, 9–116.
- Lipset, Seymour Martin and Stein Rokkan (1967): *Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction*, in Seymour M. Lipset and Stein Rokkan (eds) *Party Systems and Voter Alignments: Crossnational Perspectives*, 1–64. New York: Free Press

- Örkény Antal – Vári István (2009): Szempontok és kérdőjelek a magyarországi roma kisebbség tanulmányozásához. *Fundamentum*, 2009/2. 5-16.
- Pálné Kovács Ilona (2008): *A helyi kormányzás Magyarországon* Dialóg-Campus, Pécs, 2008
- Róna Dániel (2008): A törésvonal fogalma a politikatudományban. *Politikatudományi Szemle*, 2008/4, 121–144.
- Váradi Mónika Mária (1999): Hová megyünk lakni? Szuburbanizációs minták és konfliktusok a budapesti agglomeráció budai oldalán. In Bartha Györgyi – Beluszky Pál szerk.: *Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban*. Budapest, 1999, MTA Regionális Kutatások Központja, 115 -131.
- Whitefield, S. (2002): Political Cleavages and Post Communist Politics. *Annual Review of Political Science*. Vol. 5. June 2002. 181–200.